

УДК 368.17

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-30-7>

Галушак В. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту
підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету*

Halushchak Valentyna

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor
of the Department of Fundamental and Special Disciplines,
Chortkiv Educational and Scientific Institute
of Entrepreneurship and Business
of Ternopil National Economic University*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто екологічний стан України та сучасну ситуацію на ринку послуг екологічного страхування. Проаналізовано необхідність впровадження механізмів попередження екологічних ризиків, а також компенсації їхнього негативного впливу. Визначено, що на практиці потужним фінансовим механізмом перерозподілу відповідальності за відшкодування збитків від забруднення довкілля в результаті аварій, стихійних лих та катастроф є екологічне страхування. Досліджено вітчизняну правову систему, яка здійснює регулювання екологічного страхування. Проаналізовано розвиток обов'язкового страхування екологічного ризику за шкоду, нанесену здоров'ю населення й довкіллю, підприємствами різної форми власності. Окреслено загальну схему реалізації механізму страхування цивільної відповідальності за заподіяну шкоду.

Ключові слова: екологічний ризик, екологічне страхування, природоохоронна діяльність, охорона довкілля, страхування цивільної відповідальності за заподіяну шкоду.

Вступ та постановка проблеми. Питання страхового захисту екологічного ризику за останні роки набуває все більшого значення у зв'язку з необхідністю залучення недержавних ресурсів у сферу природокористування для забезпечення ефективної виробничої та екологічної безпеки різних підприємств, попередження та ліквідації аварій, захисту прав людини та довкілля.

Аналіз обсягів забруднення повітря, води та наземних екосистем показує, що частка аварійного забруднення сягає 20–30% від сукупного річного обсягу викидів забруднюючих речовин. Державні органи захисту довкілля, організації та приватні особи, які зазнали збитків від забруднення довкілля, звертаються до суду на підприємство-забруднювач з вимогою відшкодування збитку.

Однак більшість підприємств, відповідальних за аварійне або форс-мажорне забруднення, не в змозі самостійно відшкодувати збитки від забруднення та ліквідувати його наслідки, тому на практиці потужним фінансовим механізмом перерозподілу відповідальності за відшкодування збитків від забруднення довкілля в результаті аварій, стихійних лих та катастроф є екологічне страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні питання екологічного страхування є досить актуальним. Отже, основні питання страхування екологічних ризиків в Україні висвітлені в роботах таких науковців, як С. Васильченко [1], С. Козьменко [6], Г. Луцишин [4], А. Пашенцева, О. Проценко [9], Л. Решетник [10], І. Синякевич [7], С. Якимчук [13]. Зазначимо, що багато праць присвячені проблемам екологічного стану України, відшкодування збитків, завданих довкіллю, а також питанням міжнародного досвіду екологічного страхування. Однак за очевидності смислового змісту поняття «екологічний ризик» з цього питання немає єдності думок про напрямки розвитку екологічного страхування та його державне регулювання в країні. Саме тому, незважаючи на значну кількість наукових праць у цій сфері, аналіз останніх публікацій свідчить про необхідність проведення більш глибоких досліджень щодо особливостей страхування екологічних ризиків в Україні.

Метою роботи є аналіз необхідності впровадження механізмів попередження екологічних ризиків, а також компенсації негативного впливу, завданого цим явищем; виявлення можливості застосування зарубіжного досвіду екологічного страхування в Україні для вдосконалення чинної вітчизняної системи управління природоохороною та страховою діяльністю.

Результати дослідження. Необхідно зазначити, що в Україні після проголошення незалежності та на базі Конституції правовою основою екологічного страхування є Закони України «Про страхування» [2], «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», а також було розроблено та введено в дію Страхове законодавство, яким передбачалось прийняття інших законодавчих актів у галузі екологічного страхування. Це пов'язане із сучасним станом соціально-економічного розвитку країни. Як бачимо, сучасна вітчизняна правова система має значну кількість законодавчих та нормативних актів, які здійснюють регулювання екологічного страхування або певним чином пов'язані з навколишнім природним середовищем, однак законодавство містить прогалини, дотримується різних концепцій та не забезпечує функціонування цілісної системи екологічного страхування [1, с. 17]. Також варто зазначити, що 21 травня 2002 р. був створений проект Закону України «Про екологічне страхування», який мав регулювати відносини у сфері екологічного страхування та був спрямований на відшкодування шкоди, заподіяної юридичним та фізичним особам унаслідок аварійного забруднення довкілля. Однак 8 лютого 2005 р. його було відкликано та повернуто на доопрацювання [8].

Зазначимо, що екологічне страхування є системою заходів щодо створення та використання грошового (страхового) фонду за рахунок внесків його учасників, з коштів яких відшкодовуються економічні збитки довкіллю й здоров'ю населення, а також виплачуються інші грошові кошти в зв'язку з настанням певних страхових подій [3]. Цей вид страхування може бути як обов'язковим, так і добровільним. Економічні збитки навколишньому середовищу й здоров'ю населення можуть виникнути через такі фактори [4, с. 99]:

- аварійні та форс-мажорні обставини, що виникають за непередбачених умов, наприклад розлив ПММ на різних підприємствах внаслідок руйнування продуктопроводів або місць їх зберігання, пошкодження очисних систем внаслідок стихійних природних явищ та прориву стоків, затоплення місць складування шкідливих відходів під час повеней;

- відтермінований збиток, коли шкода довкіллю та здоров'ю населення виникає через певний проміжок часу внаслідок роботи того чи іншого підприємства (розвиток хронічних захворювань в разі викидів шкідливих речовин, поступове підкислення ґрунтів та природних вод під час вливання кислотних сполук сірки та азоту навіть у межах дозволених викидів, зниження біорізноманіття природних екосистем тощо);

- синергетичні збитки, тобто збитки, які утворюються за одночасної дії доз забруднюючих речовин, що не приводять до шкідливого впливу за окремого впливу (дія малих доз нітратів та певних медичних препаратів, канцерогенна дія суміші важких металів у малих дозах тощо);

- недостатність знань про механізми впливу різних викидів забруднюючих речовин, що приводить до необхідності використання засобів безпеки.

Саме тому метою екологічного страхування є забезпечення страхової (майнової) відповідальності за шкоду, заподіяну фізичною або юридичною особою в результаті раптового, непередбачуваного та ненавмисного забруднення навколишнього середовища. Будь-які підприємства, установи та організації, що є юридичними особами та мають виробничі потужності на території країни, повинні укласти зі страховою компанією договір на страхування екологічного ризику від пред'явлення третіми особами майнових претензій до цих підприємств (установ, організацій) щодо відшкодування збитків від забруднення довкілля. У кожному конкретному випадку під час укладання договору обумовлюється перелік забруднюючих речовин, причин аварійного забруднення та збитків, які підлягають відшкодуванню [9, с. 41]. Згідно з укладеною угодою підприємство зобов'язане сплачувати страховій компанії страхові платежі, що залежать від річного обігу підприємства та заздалегідь обумовлені у тарифній ставці.

Задля вдосконалення нормативно-методичної бази, необхідної для розвитку обов'язкового страхування екологічного ризику за шкоду, нанесену здоров'ю населення й навколишньому середовищу підприємствами різної форми власності, повинна бути розроблена загальна схема, яка дає змогу реалізувати механізм страхування цивільної відповідальності за заподіяну шкоду [11, с. 89]. Схема має включати розроблення необхідної нормативно-методичної документації та її проведення в декілька етапів (рис. 1).

Отже, інвентаризація викидів підприємств на території того чи іншого регіону повинна проводитися задля екологічного страхування та створення бази даних, яка стане інформаційною базою для всіх учасників ринку страхування. Це дасть можливість визначати завдання та напрями діяльності як потенційних страховальників (власників або орендарів підприємств), так і страховиків. Ця інформація потрібна також місцевій адміністрації, яка може приймати необхідні рішення за кожним об'єктом залежно від форми власності, територіального статусу та інших умов.

При цьому виявлені в процесі інвентаризації параметри експлуатації підприємства та здійснювані ним викиди в довкілля можуть стати основою добровільної декларації екологічної безпеки. Це дасть змогу класифікувати всі об'єкти, які розташовані на території району, у відповідному порядку та включити їх у регіональний реєстр, що

дасть право на отримання ліцензії та проведення виробничої діяльності. За результатами інвентаризації можна скласти перелік можливих страхових випадків, які виникають під час експлуатації підприємства та заподіюють шкоду здоров'ю населенню й довкіллю.

Рис. 1. Основні етапи реалізації механізму страхування цивільної відповідальності за заподіяну шкоду

Ідентифікація власників господарюючих об'єктів в процесі впровадження механізму екологічного страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну в результаті аварії з вини власника або внаслідок форс-мажорних обставин, є важливим компонентом цього механізму, що дає змогу оцінювати реальну ситуацію з приналежності підприємств до того чи іншого державного відомства, приватної компанії або іншого власника, визначити відповідальність останніх за забезпечення технологічної відповідності об'єкта, вжити необхідних заходів для забезпечення екологічної та виробничої безпеки об'єкта. Власник найбільше зацікавлений у фінансовій забезпеченості безпеки підприємств, зокрема, за рахунок коштів укладеного договору. Крім того, присутність власника певною мірою знижує фінансові ризики страхових компаній та сприяє зменшенню страхових тарифів, що в результаті приводить до стійкості страхових взаємин у сфері природокористування.

Оцінювання екологічного ризику здоров'я населення та стану навколишнього середовища на конкретній

території здійснюється з використанням двох підходів. На підставі інвентаризації викидів шкідливих речовин в атмосферу здійснюють розрахунок концентрацій різних хімічних сполук в повітрі на території району та зіставляють їх з прийнятими нормативами й заворованістю місцевого населення, а також здійснюють розрахунок стійкості наземних і водних екологічних систем до забруднюючих сполук з використанням міжнародної методології та порівнюють його з реальними викидами хімічних з'єднань в атмосферу і на поверхню землі. Такий порівняльний аналіз концентрації та величин перевищень критичних навантажень дає можливість оцінити екологічну ситуацію в різних частинах регіону як міських, так і сільських територій [7, с. 56]. Застосування такого реалістичного та науково обґрунтованого підходу дасть змогу запустити механізм екологічного страхування підприємств, який врахує можливості всіх учасників страхових відносин. Тарифні ставки під час екологічного страхування встановлюють у відсотках від страхової суми (ліміту відповідальності); суми штрафних платежів за попередній період, що дорівнює періоду дії договору страхування та річному обсягу виробництва.

Здійснення процесу екологічного страхування має розпочинатися з оцінювання вартості підприємства, виробленої ним продукції та величини викидів у довкілля, що дає уявлення про його фінансове становище, відповідно до якого може бути розроблена реалістична структура страхового тарифу. При цьому спільно з власниками та місцевою владою розглядаються різні джерела фінансування гарантій забезпеченості екобезпеки підприємств. Реалізація процесу екологічного страхування проходить через оформлення відповідних страхових документів, типові форми яких затверджуються (погоджуються) з наглядовими органами [14].

У разі нанесення застрахованим підприємством збитку здоров'ю населення та довкіллю в результаті аварій або інших застрахованих випадків, що призвели до забруднення повітря, поверхневих та ґрунтових вод, страхова компанія зобов'язана виплатити страхове відшкодування, яке включає такі елементи (рис. 2).

Крім завдання компенсації збитків, екологічне страхування покликане стимулювати життя превентивних природоохоронних заходів. При цьому розмір страхового тарифу диференціюється залежно від виробництва, ризику виробничого процесу та вжиття превентивних заходів на кожному конкретному підприємстві. Під час безаварійної

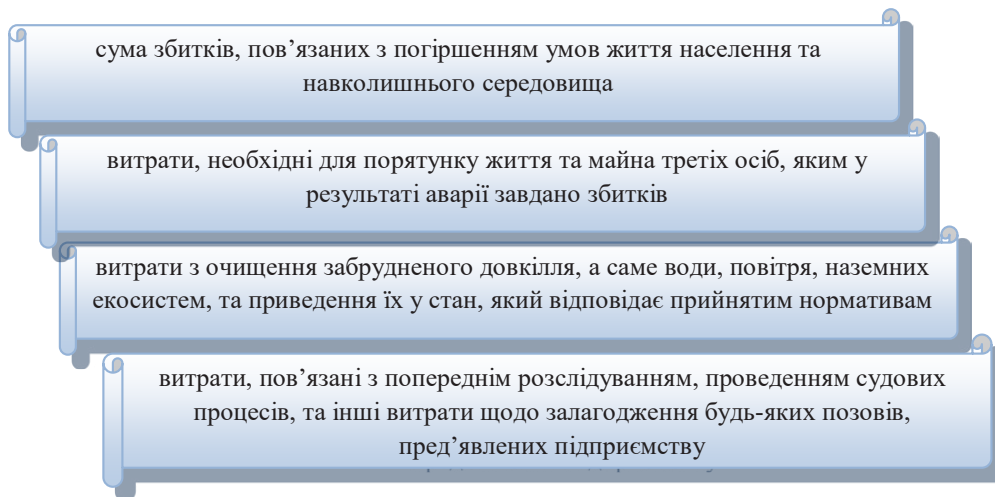

Рис. 2. Основні виплати страхової компанії

роботи страхові платежі щорічно зменшуються. За погодженням зі страховою компанією підприємство також має можливість використати частину страхових платежів на цілове фінансування власних екологічних програм та заходів покращення екологічної безпеки [14].

Впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, що наноситься здоров'ю населення та довкіллю в результаті діяльності підприємств, потребує інституціонального механізму, що дає змогу проводити раціональне регулювання коштів, акумульованих у страхових фондах. Ці кошти мають бути спрямовані як на розроблення превентивних заходів, які дають змогу знизити екологічний ризик, так і на ліквідацію екологічних наслідків аварійних викидів та скидів.

На перших етапах розвитку системи екологічного страхування в певному регіоні його перш за все доцільно проводити на підприємствах з підвищеною небезпекою виробничого процесу та високими викидами відходів у довкілля. Крім того, висновок страхового договору має бути обов'язковим під час реєстрації нових підприємств або перезатвердження допустимих нормативних викидів.

Загалом впровадження екологічного страхування здійснюється для вирішення пріоритетних завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки роботи підприємств і спрямованих на розвиток території того чи іншого регіону [6, с. 67]. Екологічне страхування є додатковим покриттям витрат на відновлення довкілля та оздоровлення населення, а нині застосовується в усіх розвинених країнах Євросоюзу, Північної Америки та Азії [10, с. 196]. На підтримку цих процесів у жовтні 2014 року Європейська Рада затвердила нову енергетичну програму для країн ЄС на період 2020–2030 років [12]. Угода містить елементи оновленої енергетичної та екологічної політики для Європи (підвищення енергетичної безпеки, зниження рівня залежності у сфері енергетики, насамперед у поставках газу з Росії, зменшення викидів парникових газів в атмосферу, розвиток відновлюваних джерел енергії). Визначено, що людству необхідна нова екологічна стратегія, яка передбачала б реальне визнання загрози зміни клімату однією з основних для всього людства, а збереження екосистеми – головною метою людства у сфері міжнародних екологічних відносин; усвідомлення необхідності спільності заходів держав та міжнародних організацій щодо ліквідації наслідків антропогенного впливу на природу та реалізації інноваційної екологічної стратегії щодо використання природних ресурсів; впровадження альтернативних методів отримання енергії, ресурсо- та енергозберігаючих технологій паралельно із

запровадженням у дію концепцій екологічної свідомості, екологічної етики та раціонального використання природних ресурсів населення; реалізації стратегії щодо зменшення антропогенного впливу фізичних осіб та компаній на озоновий шар шляхом реалізації міжнародних екологічних ініціатив, екологізації економічних систем та створення мережі глобального екологічного моніторингу [12].

Зазначимо, що в більшості країн страхування відповідальності за ризик погіршення екології довкілля призначалось для вирішення проблем, які виникали в результаті постійного забруднення. Незважаючи на те, що договори страхування відповідальності за забруднення довкілля не передбачали проведення відновних робіт, обумовлювалося, що страховики зможуть підтримувати процес ліквідації наявного забруднення задля уникнення в майбутньому позовів третьої сторони, а також мінімізації вже пред'явлених позовів.

Разом з дотриманням традиційних правил страхування, тобто наявності великого числа об'єктів страхування (широке страхове поле), випадкових збитків, які мають бути точно визначені за часом та місцем виникнення, а також були перераховані у грошовому еквіваленті, зарубіжні експерти вимагають закріпити необхідність підтвердження платоспроможності страховиків [13, с. 71]. Для цього страховикам пропонується створювати відповідні резерви та укладати договори про перестраховування, щоби забезпечити виплату страхового відшкодування за вже наявними позовами. Якщо страховик не в змозі визначити обсяг своєї відповідальності за одним індивідуальним ризиком або групою однорідних ризиків і встановити суму можливого максимального збитку в такому розмірі, який не зашкодить його платоспроможності, то можливість прийняття на страхування цього ризику будуть вирішувати відповідні державні органи.

Висновки. Отже, розвиток системи страхування екологічних ризиків дає змогу зменшити витрати підприємств із задоволення претензій третіх осіб у зв'язку зі збитком, нанесеним їм забрудненням навколишнього середовища; дати гарантію постраждалим щодо одержання належних їм за законом сум відшкодування незалежно від фінансового положення підприємства-забруднювача; виконувати функції контролю за вжиттям підприємствами заходів безпеки; бути одним із джерел фінансування заходів щодо забезпечення безпеки. Саме тому екологічне страхування дає можливість отримати реальний економічний прибуток внаслідок мінімізації екологічних наслідків реалізації господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Васильченко С. Проблеми формування законодавчої моделі екологічного страхування в Україні. *Юридичний журнал*. 2003. № 12. С. 16–22.
2. Про страхування : Закон України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85_196-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 05.02.2020).
3. Екологічне страхування. URL: <http://www.ueic.com.ua> (дата звернення: 10.02.2020).
4. Луцишин Г. Становлення екологічного страхування. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. С. 99–102.
5. Козьменко С. та ін. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія. Суми : Університетська книга, 2012. 315 с.
6. Синякевич І. Інструменти екополітики: теорія і практика. Львів : ЗУКЦ, 2003. 188 с.
7. Проєкт закону про екологічне страхування. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1046&skl=5 (дата звернення: 10.02.2020).
8. Проценко О. Екологічне страхування: український аспект. *Вісник THEV*. 2012. № 3. С. 41–48.
9. Проценко О. Страхування екологічних ризиків у європейській практиці. *Вісник Черкаського університету*. 2008. Вип. 362. С. 195–201.
10. Решетник Л. Окремі правові питання розвитку екологічного страхування життя та здоров'я громадян від негативного впливу джерел підвищеної екологічної небезпеки. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 88–93.
11. Цілі сталого розвитку 2016–2030. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 12.02.2020).

12. Якимчук С. Екологічне страхування: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні. *Схід*. 2013. Вип. 3. С. 70–74.
13. Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com/public/03/01/01/197> (дата звернення: 10.02.2020).

References:

1. Vasylychenko S. (2003) Problemy formuvannja zakonodavchoji modeli ekologichnogho strakhuvannja v Ukraini [Problems of formation of the legislative model of ecological insurance in Ukraine]. *Law Journal*, no. 12, pp. 16–22.
2. Pro strakhuvannja (2020) [About insurance] The Law of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (accessed 14.02.2020).
3. Ekologichne strakhuvannja (2019) [Environmental insurance]. Available at: <http://www.ueic.com.ua> (accessed 10.02.2020).
4. Lucyshyn Gh. (2010) Stanovlennja ekologichnogho strakhuvannja. [Formation of environmental insurance]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 20, pp. 99–102.
5. Kozjmenko S. (ed.) (2012) Novi vektory rozvytku strakhovogho rynku Ukrainy: monohrafija [New vectors of development of the insurance market of Ukraine: monograph]. Sumy : University Book, 315 p.
6. Synjakevych I. (2003) Instrumenty ekopolityky: teoriya i praktyka [Tools of Ecopolitics: Theory and Practice]. Lviv : ZUKTS, 188 p.
7. Proekt zakonu pro ekologichne strakhuvannja (2002) [Draft Law on Environmental Insurance]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_4_2?id=&pf3516=1046&skl=5 (accessed 10.02.2020).
8. Proenko O. (2012) Ekologichne strakhuvannja: ukrajinsjkyj aspekt [Environmental insurance: the Ukrainian aspect]. *TNEU Bulletin*, no. 3, pp. 41–48.
9. Proenko O. (2008) Strakhuvannja ekologichnykh ryzykiv u jevropejskijj praktyci [Environmental risk insurance in European practice]. *Bulletin of Cherkasy University*, vol. 362, pp. 195–201.
10. Reshetnyk L. (2013) Okremi pravovi pytannja rozvytku ekologichnogho strakhuvannja zhyttja ta zdorov'ja ghromadjan vid neghatyvnogho vplyvu dzherel pidvyshhenoi ekologichnoji nebezpeky [Selected legal issues for the development of environmental life and health insurance from the negative impact of sources of increased environmental risk]. *Historical Law Journal*, no. 2, pp. 88–93.
11. Cili stalohu rozvytku 2016–2030 [Sustainable Development Goals 2016–2030]. Available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (accessed 12.02.2020).
12. Jakymchuk S. (2013) Ekologichne strakhuvannja: svitovyj dosvid ta perspektyvy vprovadzhennja v Ukraini [Environmental insurance: world experience and prospects for implementation in Ukraine]. *East*, vol. 3, pp. 70–74.
13. Forynshurer (2020) Available at: <https://forinsurer.com/public/03/01/01/197> (accessed 10.02.2020).

ОСОБЕННОСТИ СТРАХОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РИСКА В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье рассмотрены экологическое состояние Украины и современная ситуация на рынке услуг экологического страхования. Проанализирована необходимость внедрения механизмов предупреждения экологических рисков, а также компенсации их негативного влияния. Определено, что на практике мощным финансовым механизмом перераспределения ответственности за возмещение ущерба от загрязнения окружающей среды в результате аварий, стихийных бедствий и катастроф является экологическое страхование. Исследована отечественная правовая система, которая осуществляет регулирование экологического страхования. Проанализировано развитие обязательного страхования экологического риска за вред, нанесенный здоровью населения и окружающей среде, предприятиями разной формы собственности. Определена общая схема реализации механизма страхования гражданской ответственности за причиненный вред.

Ключевые слова: экологический риск, экологическое страхование, природоохранная деятельность, охрана окружающей среды, страхование гражданской ответственности за причиненный вред.

FEATURES OF ENVIRONMENTAL RISK INSURANCE IN UKRAINE

Summary. The ecological state of Ukraine and the current situation of the market of environmental insurance services are considered. The necessities of introduction of mechanisms for prevention of environmental risks, as well as compensation for their negative impact are analyzed. It has been identified that in practice, a powerful financial mechanism for redistributing liability for damages from environmental pollution as a result of accidents, natural disasters and disasters is environmental insurance. The domestic legal system that regulates environmental insurance or is in some way related to the environment, but which contains gaps and does not ensure the functioning of a comprehensive environmental insurance system, has been investigated. It is established that the purpose of environmental insurance is to provide insurance (property) liability for damage caused by a natural or legal person as a result of sudden, unpredictable and unintentional pollution of the environment. It is proved that enterprises, institutions and organizations, which are legal entities and have production facilities in the territory of the country, must conclude an agreement with the insurance company for environmental risk insurance against third parties claiming property claims against these enterprises (institutions, organizations) for compensation of losses from pollution. The development of compulsory environmental risk insurance for damage to the health of the population and the environment by enterprises of different ownership is analyzed. In order to improve the regulatory framework necessary for the development of compulsory insurance of environmental risk for damage to the health of the population and the environment by enterprises of different ownership, a general scheme that will allow to implement a mechanism of civil liability insurance for the damage caused. It has been analyzed that in addition to the task of compensation for losses, environmental insurance is intended to stimulate preventive environmental measures. It is proved that the introduction of environmental insurance is carried out to address the priority tasks related to ensuring the safety of enterprises and aimed at the development of the territory of a region.

Key words: environmental risk, environmental insurance, environmental protection, environmental protection, civil liability insurance for the damage caused.